

NADİR ŞAH

**1736-1804 Arasında İran'da
Safevi Devletinde Hüküm
Süren Afşarlılar Hanedanının
Kurucusu (1688-1747)**

PROF. DR.
AZMİ ÖZCAN*

01 Haziran 2022

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

* Türk Kültürüne Hizmet Vakfı,
azmiozcan@fsm.edu.tr

Asıl adı Nedr-(Nezr) Kulu, babasının adı İmâm Kulu'dır. Doğum yeri olarak kaynaklarda farklı yerler (Horasan'da Kübhan, Kelat veya Dargaz) zikredilmekle birlikte doğum yılı olarak genellikle 1100/ 1688 tarihi kabul edilir. Muasır kaynaklardan Mirza Mehdi Han Esterabadi'nin *Cihanguşâ-yı Nâsirî* adlı eserinde doğum yılı yanlışlıkla 28 Muharrem 1110 /6 Ağustos 1696 olarak yazılmıştır.

Kuzey Horasan'ın Ebiverd sınır bölgesinde yaşayan Afşar Türkmenlerinin Kırklı obasına mensuptur. "Kırklı" obası muhtemelen Moğolların Türkistan'ı istilaları sırasında önce Azerbaycan'a, sonra da Horasan ile Meşhed'in kuzeyi ve Merv civarlarına yerleşmiştir. Nadir Şahın da bu konuda "benim ceddim mukaddema Cengiz hurucunda Rum'a giden Âl-i Osman'm cediti Ertuğrul'un karındaşı olup, babaları Süleyman Şah suya gark oldukça benim ceddim İran'a gitmiş idi..." dediği kaydedilir (Şemdanizade, 1976: 60). Çocuk yaşta babasını kaybettikten sonra Abiverd bölgesi valisi Köse Ahmedli Ali Bey'in maiyetinde yetişti ve onun kızı ile evlendi. 1723'te de Ali Bey'in vefatı üzerine onun yerini aldı. İran'ın Afganlı Gızcaylar tarafından işgali üzerine Sistan Melik'i Mahmud Şah'a katıldı. Meşhed bölgesinde nüfuzunu hissettirerek Horasan'ın tanınmış emirlerinden biri oldu.

Bu sırada Başkent İsfahan olmak üzere birçok toprağını Gızcaylara bırakarak zor durumda bulunan Safevi Şahı II. Tahmasb'ın talebi üzerine Tahmasb Kulu Han unvanı ile Eylül 1726'da onun hizmetine girdi. Kısa zamanda düzeni sağlayarak Meşhed'i geri aldı. Nadir'in bu süratli intikal ve başarısı Tahmasb'ı endişelendirdi. Nadir de Herat seferine çıktığı bir zamanda Tahmasb'ın niyetlerinden şüphe edip onun üzerine yürüdü ve onun kuvvetlerini mağlup etti. Tahmasb bundan böyle Nadir Han'a bağlı kalacağı taahhüdü ile kurtulabildi. Abdalilere karşı birlikte sefere çıkarak Herat'ın kuzeybatısında yapılan savaşta Abdalileri mağlup ettiler. Nadir Han, ardından 29 Eylül 1729'da Gılcay Eşref Şah üzerine yürüdü ve Osmanlılardan da destek alan Eşref Şah kuvvetlerini art arda yapılan birkaç savaşta bozguna uğrattı.

Bu arada İstanbul'daki Patrona Halil İsyanı olarak bilinen karışıklıklardan istifade ile Osmanlı topraklarına taarruzda bulunan Tahmasb mağlup edilmiş, Hemadan, Kirmanşah ve Tebriz'i ele geçiren Şark Seraskeri Ahmed Paşa Safevi şahını yeni bir antlaşmaya zorlamıştı (10 Ocak 1732). Osmanlıların neticede Tebriz'i İran'da bıraktığı için gönülsüz razı oldukları anlaşılan bu antlaşma, İsfahan'a dönen Nadir Han tarafından

Cumhuriyetin 100. Yılında 100 Türk Büyüğü : Devlet Adamları 2,
haz. Vahit Türk, c. V, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2022.
İSAM DN. 294752.

78-23